

Danijela Ristić

Uprava za izvršenje krivičnih sankcija

Miroslav Brkić

Univerzitet u Beogradu

Fakultet političkih nauka

Primena prakse zasnovane na dokazima u sprovođenju sankcija i mera prema prestupnicima u zajednici

Apstrakt

Praksa zasnovana na dokazima je aktuelan trend u gotovo svim oblastima humanih usluga, posledica je naučnog i tehnološkog razvoja tokom druge polovine XX veka sa potrebom i mogućnostima povezivanja i iskorišćenja resursa iz različitih oblasti društvene delatnosti, u cilju humanijeg i efektivnijeg pristupa rešavanju ljudskih problema i potreba. Praksa zasnovana na dokazima u radu sa prestupnicima predstavlja skup komponenti i karakteristika programa rehabilitacije koji, kada se efikasno inkorporiraju u oblast promene kriminalnog ponašanja i stavova, smanjuje stopu recidiva. U radu sa prestupnicima praksa zasnovana na dokazima obuhvata validiranu procenu rizika i kriminogenih potreba, motivacione intervjuje i kognitivno-bihejvioralne programe. Navedene elemente obuhvataju principi rizik-potrebno-odgovor (RNR) modela, koji predstavlja teorijski i empirijski zasnovan pristup u radu sa maloletnim i odraslim prestupnicima, posebno na sprovođenju sankcija i mera u zajednici. Model obuhvata i razvoj validiranih instrumenata za procenu rizika i principe na dokazima zasnovane prakse isporučilaca rehabilitacionog tretmana.

Ključne reči:

praksa zasnovana na dokazima, sankcije i mere u zajednici, RNR model, prestupnik, rehabilitacija, probacija.

UVOD

Principi na kojima se zasniva sprovođenje sankcija i mera alternativnih institucionalnom tretmanu potenciraju na većem učešću lokalne zajednice u postupanju prema prestupnicima, kao i razvijanje, među prestupnicima, smisla za odgovornost prema zajednici, a u cilju smanjenja korišćenja zatvora.¹ Kako bi se zatvor koristio samo kao mera u krajnjem slučaju, čime bi se izbegli negativni efekti zadržavanja u pritvoru ili zatvoru, prilikom korišćenja sankcija i mera koje se sprovode u zajednici, mora se uzeti u obzir potreba da se zaštiti društvo i sačuva pravni poredak a da se, u isto vreme, pomogne socijalna rehabilitacija i da se prestupnicima pruži prilika da se iskupe za štetu koju su prouzrokovali.²

Navedeni principi sintetizuju iskustva politika i praksi u postupanju prema počiniocima krivičnih dela, posebno u poslednjih stotinak godina, koji karakteriše smenjivanje retributivnog i restorativnog pristupa.

Istorijski gledano, polje rada sa prestupnicima karakterišu dva načina postupanja u cilju korekcije prestupničkog ponašanja: strategije odvraćanja koje koriste negativne posledice sankcionisanja i disciplinovanje, prioritet je zatvorska kazna, dok, sa druge strane, restorativni pristup i konstruktivističke strategije nastoje promeniti ponašanje prestupnika kroz obezbeđivanje mogućnosti da nauče nove veštine i mogućnost da te veštine koriste. Ovaj podržavajući pristup u radu sa prestupnicima, koji snagu za prevazilaženje problema koji su najčešće uzrokovali izvršenje krivičnog dela, nalazi u resursima pojedinca i zajednice, ne zanemarujući prava žrtve i prava šire zajednice na obezbeđivanje sigurnosti, bazira se na principima i metodama rada dokazanim kroz naučna istraživanja uspešnih praksi.

Pristup praksi zasnovan na dokazima široko je prihvaćen u oblasti humanih delatnosti, gde je prepoznat značaj naučno validiranih dokaza i njihove primene u neposrednom radu profesionalaca. U našem radu prikazaćemo primenu ovog modela u radu sa prestupnicima u zajednici, a na početku dajemo uvodne informacije o razvoju i osnovnim principima ovog modela.

¹ Standardna minimalna pravila UN za mere alternativne institucionalnom tretmanu – Tokijska pravila. Dostupno preko: http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/de-caipolicija.nsf/6%20Tokijska%20pravila.pdf, (pristupljeno 12. avgusta 2018).

² "Recommendation CM/Rec (2017) 3 on the European Rules on community sanctions and measures". Available from: <https://rm.coe.int/168070c09b/>, (Accessed 7 August 2018).

PRAKSA ZASNOVANA NA DOKAZIMA

Praksa zasnovana na dokazima (engl. evidence-based practice/ EBP) nastala je kao alternativa praksi zasnovanoj na autoritetu u kojoj se odluke oslanjaju na tradicionalne strategije kao što su iskustva prakse, intuicija i saveti kolega u procesu donošenja odluka, bez razmatranja empirijskih dokaza. EBP je značajan trend u svim poljima ljudskih usluga koji naglašavaju ishode i posledica je naučnog i tehnološkog razvoja tokom druge polovine dvadesetog veka sa realnom potrebom ali i mogućnostima korišćenja i povezivanja resursa iz različitih oblasti društvene delatnosti u cilju humanijeg i efektivnijeg pristupa rešavanju ljudskih problema i potreba. Metodološki praksa zasnovana na dokazima podrazumeva da: postoje definisani ishodi, da su ishodi merljivi i da se ishodi mogu definisati u skladu sa praktičnim domenima (u oblasti rada sa prestupnicima to može biti recidiv, zadovoljenje žrtve i sl.).

Praksa zasnovana na dokazima je metodski pristup prvo prihvaćen u medicini i farmaciji a zatim i u drugim oblastima društvenog delovanja: psihijatriji, obrazovanju, socijalnom radu, pravosuđu, sa intencijom da se proširi na druge društvene delatnosti, javna i privatna tela i drugo.

U medicini, praksa zasnovana na dokazima definiše se kao „integracija najboljih istraživačkih dokaza sa kliničkom ekspertizom i vrednostima pacijenta” i „kada su ova tri elementa integrisana, kliničari i pacijenti formiraju dijagnostički i terapijski savez koji optimizira kliničke rezultate i kvalitet života pacijenta”.³ Saket i njegovi saradnici eksplicitno primećuju da EBP nije statično stanje znanja, već predstavlja konstantno evoluciono stanje informacija, zbog čega praktičari konstantno moraju održavati korak sa novim znanjima na osnovu istraživanja i implementirati ih u svakodnevni rad.⁴

Ovako dinamičan pristup praksi svakako je izazov i za praktičare orijentisane na pomoć i podršku počinocima krivičnih dela, pa je prihvatanju prakse zasnovane na dokazima u ovoj delatnosti prethodilo kompleksno preispitivanje dostignuća i limita.

³ David Sackett, Sharon Straus, Scott Richardson, William Rosenberg & Brian Haynes, (2000). Evidence based medicine: How to practice and teach EBM (2nd ed.). New York: Churchill-Livingstone prema Bruce Thyer, “What is evidence-based practice?”, *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 2004, vol. 4, no. 2, pp. 167–176, p. 167.

⁴ Ibidem.

„ONO ŠTO RADI” ILI PRAKSA ZASNOVANA NA DOKAZIMA U RADU SA PRESTUPNICIMA

Od početka dvadesetog veka do pedesetih godina, u radu sa prestupnicima dominirala je zatvorska kazna i nehumani uslovi njenog izvršenja. Od kraja Drugog svetskog rata, a posebno početkom pedesetih do početka sedamdesetih godina, preovladava rehabilitacioni pristup. Od početka sedamdesetih godina i Martinsovog „ništa ne radi” kaznene politike ponovo podržavaju „tvrde” sankcije.⁵

Godine 1974. američki kriminolog Robert Martinson javno je objavio rezultate metaistraživanja koje je sproveo sa saradnicima i izrekao čuvenu rečenicu „Ništa ne funkcioniše”. Martinson je analizirao 231 studiju iz oblasti rehabilitacionog rada sa prestupnicima i zaključak je da, osim nekoliko izuzetaka, programi namenjeni rehabilitaciji zatvorenika nemaju značajnijeg uticaja na recidivizam.⁶

Martinsonov rad imao je jak uticaj na sistem pravosuđa, što je privremeno dovelo i do napuštanja ideje rehabilitacije i prihvatanje koncepta „odmazde” – pravda se ispunjava kada se vinovnik kazni srazmerno izvršenom delu. Ovakav stav uslovio je pooštavanje kaznene politike, što je veliki broj ljudi poslalo u zatvore, dalje, to je dovelo do prenaseljenosti zatvora i visokog stepena kriminogene „infekcije”, što dovodi do povećanja stope recidiva i, naravno, velikih novčanih izdvajanja za opsluživanje zatvorskih institucija.⁷

Martinsonov pesimistični zaključak jeste ozbiljno ugrozio zagovornike rehabilitacije, ali to nije značilo da su praktičari i istraživači prestali sa svojim naporima da razvijaju i procenjuju programe tretmana za prestupnike. Metaanalitička studija, koju su sprovedli Andrews i saradnici⁸ analizirajući studije objavljene od pedesetih do kraja osamdesetih godina prošlog veka, rezultirala je zaključkom da najmanje 40% bolje kontrolisanih evaluacija tretmana daje

⁵ Scott Walters, Michael Clark, Ray Gingerich, Melissa Meltze, *A Guide for Probation and Parole Offenders to Change*, U.S. Department of Justice National Institute of Corrections, Washington (2007). Available from: https://www.researchgate.net/publication/235792601_Motivating_Offenders_to_Change_A_Guide_for_Probation_and_Parole, (Accessed 12 August 2018), p. 4.

⁶ Robert Martinson, "What Works? – questions and answers about prison reform", *The Public Interest*, 1974, pp. 22–54.

⁷ Peter Raynor, "Evidence-based probation and its critics", *The Journal of Community and Criminal Justice*, 2003, vol. 50, no. 4, pp. 334–345.

⁸ Donald A. Andrews, Ivan Zinger, Robert Hoge, James Bonta, Paul Gendreau, Francis Cullen, "Does correctional treatment work – A clinically relevant and psychologically informed meta-analysis", *Criminology*, 1990, vol. 28, no. 3, pp. 369–404.

pozitivne rezultate i da, kada se koristi na odgovarajući način, rehabilitacioni tretman efikasno smanjuje recidivizam.

Oslanjajući se na prethodna istraživanja u oblasti psihologije kriminalnog ponašanja, izdvojili su sledeće izvore varijacije recidivizma: specifične karakteristike prestupnika pre tretmana, karakteristike isporučioca tretmana (službenici agencija koje sprovode tretman), specifičnost sadržaja i procesa planiranog i isporučenog tretmana, uzročnici promena u ličnim i socijalnim okolnostima prestupnika. Uspešnost veze između uočenih varijacija na nivou pojedinačnog prestupnika, agencije za nadzor (isporučioca tretmana) i ishoda sugerise primenu principa RNR (risk-need-responsivity), odnosno rizik-potreba-odgovor modela.

Primena principa RNR modela predstavlja iskorak u odnosu na dosadašnju praksu koja se zasnivala na iskustvima praktičara, intuicije ili „zdravog razuma” i donosi „revoluciju” u radu sa prestupnicima kroz primenu efektivnih tretmana koji se zasnivaju na empirijski dokazanim metodama. Za RNR model mnogi veruju da predstavlja najvažniji model zasnovan na dokazima u oblasti prevencije kriminala i rehabilitaciji prestupnika, kako u institucionalnim tako i u uslovima nadzora u zajednici, kako prema maloletnim tako i prema odraslim prestupnicima.⁹ Ovaj model podržali su Nacionalni institut za korekcije (National Institute of Corrections/NIC) u SAD i Internacionalna asocijacija za nadzor u zajednici (International Community Corrections Association/ICCA) i primenjuje se kako u Kanadi, odakle je i potekao, tako i SAD, UK i većem delu evropskog kontinenta, Australiji, Novom Zelandu. O principima RNR modela opširnije govorimo u narednom poglavlju.

Praksa zasnovana na dokazima u radu sa prestupnicima predstavlja skup komponenti i karakteristika programa rehabilitacije koji, kada se efikasno inkorporiraju u oblast promene kriminogenog ponašanja prestupnika, pomažu u smanjivanju prokriminalnih stavova i ponašanja. Prema Paparozzi i Gendreau¹⁰, programi za sprovođenje sankcija i mera u zajednici, koji uključuju ova načela u praksu, rezultiraju smanjenjem recidivizma od 25% do 30% i više, tokom vremena, što za posledicu smanjuje troškove korekcije i povećava javnu bezbednost.

Pojam prakse zasnovane na dokazima u radu sa prestupnicima u SAD definiše Nacionalni institut za korekcije (NIC) kao „objektivna, uravnotežena

⁹ Donald A. Andrews and Craig Dowden, "The risk-need-responsivity model of assessment and human service in prevention and corrections: crime-prevention jurisprudence", *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 2007, vol. 49, no. 4, pp. 439–464.

¹⁰ Mario Paparozzi and Paul Gendreau, "An intensive supervision program that worked: service delivery, professional orientation, and organizational supportiveness", *The Prison Journal*, 2005, vol. 85, no. 4, pp. 445–466.

i odgovorna upotreba aktuelnih istraživanja i odgovorna upotreba najboljih raspoloživih dokaza za vođenje politika i praksi u cilju poboljšanja ishoda za korisnike usluga”.¹¹ „Politika i praksa zasnovana na dokazima fokusirana je na redukciju recidiva prestupnika, što za posledicu ima smanjenje nivoa kriminala i poboljšanje javne bezbednosti”.¹²

Praksu rada sa prestupnicima na sprovođenju sankcija i mera u zajednici na evropskom kontinentu načelno uređuju Probaciona pravila (European Rules on community sanctions and measures), u kojima se navodi da: Najbolja probaciona praksa treba biti utemeljena na dokazima, što znači da praksa treba biti istražena kako bi se utvrdila njena delotvornost u ostvarivanju ciljeva prevencije recidiva i bezbednosti zajednice. Istraživanje treba biti strogo i nepristrasno a učestvovanje univerziteta i drugih centara za istraživanje može osigurati nepristrasnost i dati autoritet takvim proverama. Rezultati istraživanja trebaju biti javni, jer je bitno da se istraživanja koriste za usmeravanje razvoja politike i prakse.¹³

U radu sa prestupnicima praksa zasnovana na dokazima obuhvata validiranu procenu rizika i kriminogenih potreba, motivacione intervju i kognitivno-bihejvioralne programe u cilju promene ponašanja i sve ove elemente obuhvataju principi RNR modela. Metaanalitička istraživanja pokazala su da rehabilitacioni tretman koji uključuje sve principe RNR modela obezbeđuju najjaču prevenciju recidiva sa smanjenjem 26–30%.¹⁴

¹¹ Jill Viglione, “A multi-level examination of organizational context on adult probation officer attitudes toward evidence-based practice”, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2018, vol. 62, no. 5, pp. 1331–1356.

¹² “Evidence-Based Practices in the Criminal Justice System”, US Department of Justice, National Institute of Corrections. Available from: <https://info.nicic.gov/nicrp/system/files/026917.pdf>, (Accessed 2. August 2018), p. 3.

¹³ “Recommendation CM/Rec (2017) 3 on the European Rules on community sanctions and measures”. Available from: <https://rm.coe.int/168070c09b/>, (Accessed 7 August 2018).

¹⁴ Craig Dowden and Donald A. Andrews, “The importance of staff practice in delivering effective correctional treatment: A meta-analytic review of core correctional practice”, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2004, vol. 48, no. 2, pp. 203–214.

PRINCIPI RNR MODELA U SPROVOĐENJU SANKCIJA I MERA U ZAJEDNICI

Model RNR (rizik-potreba-odgovor) je teorijski i empirijski zasnovan pristup u radu sa prestupnicima, posebno na sprovođenju sankcija i mera u zajednici. On predstavlja skup principa utemeljenih na teoriji ličnosti i kognitivnog socijalnog učenja i koji su od prvog objavljivanja, devedesetih godina prošlog veka, porasli u broju i intenzitetu primene¹⁵. Prilikom prvog objavljivanja metaanalize rehabilitacionih programa Andrews i saradnici su definisali tri osnovna principa za smanjenje recidiva kroz rehabilitaciju: princip rizika, princip potreba i princip odgovora. Kontinuirano, svoja istraživanja usmerili su i na razvoj validiranih instrumenata za procenu rizika, kao i definisanje veština koje primenjuju profesionalci u radu sa prestupnicima u isporuci efektivnog tretmana.

Princip rizika podrazumeva podudaranje procenjenog stepena rizika za pojavu recidiva prestupničkog ponašanja sa intenzitetom tretmana. Procena rizika je u oblast rada sa prestupnicima „ušla” takođe devedesetih godina, posebno zastupljena u procenama kod uslovnog otpuštanja osuđenih sa izvršenja zatvorske kazne, a u sprovođenju sankcija u zajednici prilikom određivanja tretmana, kao i evaluacije planiranih i postignutih promena. Procena rizika obuhvata dve kategorije i to su klinička i aktuarska procena. Klinička procena rizika obuhvata detaljan intervju i opsežnu opservaciju okolnosti vezanih za konkretan slučaj, u smislu ličnih i socijalno-ekoloških faktora koji utiču ili mogu uticati na pojavu recidiva ili odsustva istog. Na osnovu prikupljenih informacija praktičari su donosili odluke o daljim postupanjima prema prestupniku. Međutim, iako je ovaj način procene sveobuhvatan, često je bio na udaru kritika u vezi pouzdanosti procene i uspostavljanja jedinstvenog kriterijuma. Kako bi se prevazišli navedeni problemi, prihvaćena je i unapređena specifikovana aktuarska procena rizika.

Aktuarska procena rizika je decenijama unazad korišćena u industrijskoj proizvodnji za procenu kvaliteta i cena, u životnom i zdravstvenom osiguranju i sl. Aktuarska procena rizika usmerena na verovatnoću pojave određenog ponašanja kod ljudi koristi posebno konstruisan instrument zasnovan na statističkoj verovatnoći. Na osnovu istraživanja velikog broja prestupnika izoluju se istaknuti faktori koji utiču na promene u ponašanju. Izdvojeni faktori rizika zatim se retrospektivno validiraju na slučajevima niskog i visokog rizika. Ova empirijska validacija čini značajnu razliku između kliničke i aktuarske procene rizika i na strani aktuarskog rizika povećava tačnost i efikasnost.

¹⁵ Donald A. Andrews and Craig Dowden, “The risk- need- responsivity model of assessment and human service in prevention and corrections: crime-prevention jurisprudence”, *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 2007, vol. 49, no. 4, pp. 439–464.

Za prestupnike sa visokim stepenom rizika veća je verovatnoća za pojavu recidiva zbog čega je svrsishodnije uložiti resurse u korekciju ispoljenog kriminogenog ponašanja u odnosu na prestupnike sa niskim stepenom rizika za koje je utvrđena mala verovatnoća izvršenja novog krivičnog dela. Dokazano je da intenzivan tretman prema prestupnicima sa niskim rizikom ima negativan efekat i ove prestupnike treba izdvojiti od prestupnika sa visokim rizikom. Prestupnici sa niskim rizikom ponekad dolaze u veći stepen rizika od recidiva kada su izloženi antisocijalnom uticaju prestupnika sa visokim rizikom.¹⁶

Aktuarsku procenu rizika prestupnika čine statični i dinamični faktori rizika. Statični rizici su nepromenljivi i odnose se na različite varijable istorije kriminogenog ponašanja (broj ranijih presuda, godine starosti u vreme izvršenja prvog krivičnog dela), istorija zloupotrebe psihoaktivnih supstanci, istorija porodičnih odnosa. Dinamični faktori su funkcionalno povezani sa kriminogenim ponašanjem, oni su promenljivi faktori rizika (mogu se menjati u pozitivnom ili negativnom smeru) i nazivaju se kriminogene potrebe.¹⁷

U svojim istraživanjima Andrews i Dowden izdvojili su osam kriminogenih potreba kao najsnažnije prediktore kriminogenog ponašanja, a to su: prokriminalni poznanici/prijatelji, antisocijalni obrazac ponašanja, prokriminalni stavovi, obrazovanje i zapošljavanje, porodični i bračni status, slobodno vreme i rekreacija, zloupotreba alkohola/droga, kao dinamični faktori rizika – dinamičke potrebe i kriminogena istorija kao statični faktor. U okviru navedenih osam centralnih potreba izdvojene su tzv. „četiri velike” kao ključne varijable, a to su: antisocijalni stavovi, antisocijalni poznanici, antisocijalan obrazac ponašanja i istorija antisocijalnog ponašanja.¹⁸

Princip potreba opisuje šta treba tretirati, ovaj princip pravi razliku između kriminogenih i nekriminogenih potreba. Prestupnici imaju veliki broj potreba, neke su funkcionalno povezane sa kriminalnim ponašanjem (dinamične potrebe), dok druge potrebe imaju mali ili nikakav uzročni odnos sa kriminalnim ponašanjem. Princip potreba direktno govori o ključnim pitanjima vezanim za dizajn efektivnih programa postupanja u radu sa prestupnicima. Odgovara na pitanje koje su ciljane mete promena – utvrđenje dinamične kriminogene potrebe.

Princip odgovora (responzivnosti) odnosi se na način isporuke planiranih intervencija. Efektivni program tretmana prilagođen je stilu učenja,

¹⁶ Donald A. Andrews and James Bonta, "Rehabilitating criminal justice policy and practice", *Psychology, Public Policy and Law*, 2010, vol. 16, no. 1, pp. 39–55.

¹⁷ Donald A. Andrews and Craig Dowden, "The risk- need-responsivity model of assessment and human service in prevention and corrections: crime-prevention jurisprudence", *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 2007, vol. 49, no. 4, pp. 439–464.

¹⁸ Ibidem.

motivaciji i sposobnostima prestupnika. Isporučiocu usluga treba da prepoznaju i podrže snage prestupnika i njegovog okruženja i uklone barijere kao ometajuće faktore. Princip odgovora čine dva aspekta, a to su opšti i specifični odgovori. Opšti odgovor prepoznaje važnost odnosa između prestupnika i isporučioca tretmana koji treba da se zasnivaju na strategijama socijalnog učenja i kognitivno-bihevioralnog pristupa. Specifični odgovor odnosi se na individualne snage, sposobnosti i motivaciju prestupnika, kao i na karakteristike prestupnika iz domena rodne i etničke pripadnosti i starosne dobi.

Kako smo već naveli, za procenu verovatnoće pojave prestupničkog ponašanja, odnosno rizika od pojave recidiva, koriste se validirani instrumenti čija se pouzdanost zasniva na višedecenijskom sistematičnom usavršavanju. Aktuelno, u radu sa prestupnicima koriste se instrumenti za procenu rizika četvrte generacije. U kratkim crtama predstavimo osnovne karakteristike i razvoj ovih instrumenata.

Prva generacija instrumenata za procenu rizika zasniva se na stručnoj proceni, dakle službenici u zatvorima i probacioni radnici (psiholozi, pedagogi, socijalni radnici) na osnovu vlastitog iskustva i stručne obuke donose odluke o daljim postupanjima prema prestupnicima. Druga generacija instrumenata značajno se razlikuje od prve jer se zasnivala na naučnim dokazima ali su primarno obuhvatali statične faktore rizika. Ovi faktori rizika su birani jer su lako uočljivi i direktno su povezani sa kriminalnim ponašanjem.¹⁹

Instrumenti procene rizika treće generacije, koji su se razvijali početkom osamdesetih godina, prepoznaju nedostatke druge generacije i pored statičnih-nepromenljivih faktora iz istorije kriminalnog ponašanja u obzir uzimaju dinamične-promenljive faktore rizika. Instrumenti treće generacije su osetljivi na promene u ličnim i socijalnim okolnostima prestupnika i predstavljaju osnov za izradu plana postupanja, odnosno izbora adekvatnih intervencija za svakog pojedinačnog prestupnika, kao i praćenje efikasnosti izabranog tretmana. Uspešno prepoznavanje faktora rizika i adresiranje intervencija upravo na njih bitno smanjuje pojavu recidiva. Zbog ovakvih karakteristika, osim naziva instrumenti zasnovani na dokazima, nazivaju se i „rizik-potreba” instrumenti.²⁰

I na kraju, aktuelni instrumenti četvrte generacije uključuju procenu potencijalnih ciljeva promena, procenu snaga i specifičnih problema vezanih za responzivnost prestupnika, kao i strukturiranje plana tretmana i isporuke i praćenje i evaluaciju tretmana. Navešćemo primere instrumenata za procenu prestupnika koji su se razvijali kroz navedene faze i sada su validirani instru-

¹⁹ Donald A. Andrews, James Bonta, Stephen Vormith, “The recent past and near future of risk and/or need assessment”, *Crime & Delinquency*, 2006, vol. 52, no. 1, pp. 7–27.

²⁰ Ibidem.

menti četvrte generacije. Radi se o instrumentima opšte namene i svaki od njih ima posebne forme za rad sa maloletnim prestupnicima ili specifičnim grupama prestupnika (seksualni prestupnici, prestupnici koji su počinili nasilje u porodici i sl.), a to su: OASys (Offender Assessment System), osmišljen i validiran u Velikoj Britaniji, u Kanadi CPAI (Correctional Program Assessment Inventory) u SAD i Australiji LSI-R (Level of Service Inventory-Revised).

Još jedan od principa RNR modela na koji želimo da skrenemo pažnju jesu veštine koje u radu sa prestupnicima primenjuju profesionalci zaposleni u agencijama za nadzor u zajednici. Na osnovu metaanalitičkog pregleda koji su realizovali Dowden i Andrews²¹ sa ciljem da identifikuju i kvantifikuju značaj prakse isporučilaca rehabilitacionog tretmana, dokazano je da se efikasnost tretmana povećava kada je praksa službenika zasnovana na veštinama Osnovne korektivne prakse (engl. Core Correctional Practice/CCP). Istraživanja govore da je rehabilitacioni tretman efikasniji u prevenciji recidiva kada osoblje primenjuje veštine CCP prilikom pružanja svojih usluga i da obezbeđuje kvalitetniju interakciju između prestupnika i osoblja.²² Veštine koje podržava Osnovna korektivna praksa prepoznati su kao „najbolja praksa” u oblasti rehabilitacije prestupnika.²³

Veštine Osnovne korektivne prakse čine: efikasno korišćenje autoriteta, antikriminalno modelovanje i podrška, veštine rešavanja problema, korišćenje resursa zajednice i kvalitet međusobnih odnosa između prestupnika i službenika.

Prvi princip je efektivna upotreba autoriteta – čvrsta, fer i jasna upotreba autoriteta, može se sumirati kroz stav „čvrst ali pravedan” pristup u interakciji sa prestupnikom. Službenici treba da pruže konkretne informacije o pravilima sprovođenja tretmana i od prestupnika očekuju poštovanje ovih pravila kroz pozitivno ojačanje uz istovremeno izbegavanje međjuljudske dominacije ili zloupotrebe.

Drugi princip je prosocijalno modelovanje kroz potkrepljivanje prosocijalnog ponašanja i antikriminalnih stavova i neodobravanje kriminalnog ponašanja i stavova. Osnovni cilj ovog principa je da prestupnici usvoje prosocijalno ponašanje i stavove tokom interakcije sa službenicima. Kod prestupnika

²¹ Craig Dowden and Donald A. Andrews, “The importance of staff practice in delivering effective correctional treatment: A meta-analytic review of core correctional practice”, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2004, vol. 48, no. 2, pp. 203–214.

²² Ibidem.

²³ Stephen Has and Douglas Spence, “Use of core correctional practice and inmate preparedness for release”, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2017, vol. 61, no. 13, pp. 1455–1478.

treba modelovati antikriminalno ponašanje i/ili osećanja i na odgovarajući način ih ojačavati, kako bi rehabilitacioni tretman imao efekta.

Treći princip je podučavanje prestupnika konkretnim veštinama za rešavanje problema na polju međuljudskih odnosa i ličnih-emotivnih problema. Npori za rešavanje problema mogu se rasporediti u dve sfere uticaja, problemi u vezi socijalnog funkcionisanja (porodica, poznanici, obrazovanje, zapošljavanje, finansije, stanovanje) i lični/emocionalni problemi.

Četvrti princip je efikasna upotreba resursa zajednice, formuliše se i kao zastupanje i posredovanje i smatra se posebnim podskupom komponenti za rešavanje problema. Službenici preuzimaju ulogu zastupanja i posredovanja za prestupnika u odnosu na resurse zajednice koji mogu pomoći u rešavanju specifičnih problema prestupnika (zapošljavanje, lečenje i sl.).

Peti, ali možda i najvažniji, je princip veza, uspostavljanje kvalitetnih veza između službenika i prestupnika, koja podrazumeva otvorenu, toplu i sa entuzijazmom međusobnu komunikaciju. Takođe, bitan je razvoj međusobnog poštovanja i naklonosti između prestupnika i službenika.

Što se tiče osoblja koje u okviru prakse zasnovane na dokazima ima ulogu agenta promena, Andrews i Bonta²⁴ ističu da kreatori politika i menadžeri agencija za rad sa prestupnicima, koji podržavaju principe RNR, posebnu pažnju treba da posvete izboru i edukaciji osoblja. U skladu sa mogućnostima, izbor osoblja treba da se zasniva na njihovim sposobnostima i potencijalu da izgrade kvalitetne odnose i sa teškim klijentima i da osoblju obezbedi obuku koja dodatno unapređuje ove veštine. U koncipiranju obuke kadrova, pored teorijskih i praktičnih znanja za procenu rizika i izbora tretmana, pažnju treba posvetiti kognitivnim veštinama osoblja, kontinuiranom razvoju ovih veština kroz podršku i povratne informacije menadžmenta i starijih kolega.

Politike i prakse na prevenciji kriminala, koje podržavaju rehabilitacioni i sveobuhvatni pristup, posebno kada govorimo o superviziji u zajednici, ne mogu izostaviti pravosudni sistem u ulozi donosioca odluka o sankcijama. U tom smislu, neophodno je informisati sudije o mogućnostima validirane procene kako kriminogenih potreba tako i responzivnosti prestupnika. Za realizaciju ovog cilja sistem pravosuđa se upućuje na korišćenje resursa službi koje nadziru realizaciju tretmana. Izrečene sankcije i mere treba da budu usklađene sa ovim nalazima u cilju najoptimalnijih ishoda tretmana.

U cilju osiguranja kvaliteta u redukciji kriminala i povećanja sigurnosti zajednice treba podržati kontinuirane istraživačke aktivnosti i desiminaciju istraživačkih nalaza. Nastanak i razvoj principa RNR modela zasniva se na nalazima istraživačkih studija i kao takva predstavlja bazu za razvoj prakse zasnovane na dokazima u radu sa prestupnicima.

²⁴ Donald A. Andrews and James Bonta, "Rehabilitating criminal justice policy and practice", *Psychology, Public Policy and Law*, 2010, vol. 16, no. 1, pp. 39–55.

IMPLEMENTACIJA PRINCIPA RNR U EBP

Principi Osnovne korektivne prakse validirani su na više od 700 individualnih programa za maloletne i odrasle prestupnike sa rezultatima pozitivne korelacije sa recidivizmom prestupnika²⁵, što je iniciralo definisanje programa obuke za službenike angažovane na poslovima nadzora u zajednici.

Najznačajniji programi obuka su Proaktivni nadzor u zajednici (Proactive community supervision) (Taxman, Shepardson, & Byrne, 2004), Inicijativa za stratešku obuku za nadzor u zajednici (Strategic training initiative in community supervision – STICS model) (Bourgon, Bonta, Rugge, Scott, & Yessine, 2010), Obuka osoblja usmerena na smanjenje prestupa/recidiva (Staff training aimed at reducing re-arrest – STARR model) (Robinson, Vanbenschoten, Alexander, Lowenkamp, 2011) i Efektivna praksa nadzora u zajednici (Effective practices in community supervision – EPICS model) (Smith, Schweitzer, Labrecque, & Latessa, 2012).²⁶

Za ispitivanje efikasnosti primene prakse zasnovane na dokazima Nik Čadvik²⁷ je u svojoj metaanalitičkoj studiji istraživao uticaj obuke probacionih službenika na ishod recidiva nadziranih prestupnika. Rezultati njegovog istraživanja sugerišu da su prestupnici nadzirani od strane službenika koji su edukovani za primenu EBP-a imali manju stopu povrata (36,22%) u odnosu na grupu službenika koji nisu obučeni za primenu EBP-a, gde je stopa recidiva bila 49,91%.

Od 2006. godine državna administracija SAD počela je da podržava uvođenje prakse zasnovane na dokazima u institucije za rad sa prestupnicima u zajednici i dizajnirala postepeni proces implementacije kroz edukaciju probacionih radnika za primenu EBP-a sa planom da do 2013. godine u svim kancelarijama za probacioni rad postoje obučeni službenici. Obuka probacionih radnika za primenu EBP-a imala je sedam modula: osnove EBP-a, motivacioni

²⁵ Ryan Labrecque, Myrinda Schweitzer and Paula Smith, "Probation and parole officer adherence to the core correctional practices: an evaluation of 755 offender-officer interactions", *Advancing Practice University of Cincinnati*, 2013. Available from: https://www.researchgate.net/publication/305005464_Probation_and_parole_officer_adherence_to_the_core_correctional_practices_An_evaluation_of_755_offender-officer_interactions (Accessed 7 August 2018).

²⁶ Jill Viglione, Brandy Blasko and Faye S. Taxman, "Organizational factors and probation officer use of evidence-based practices: a multilevel examination", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2018, vol. 62, no. 6, pp. 1648–1667.

²⁷ Nick Chadwick, Angela Devolf and Ralph Serin, "Effectively training community supervision officers a meta-analytic review of the impact on offender outcome", *Criminal Justice and Behavior*, 2015, vol. 42, no. 10, pp. 977–989.

razgovor, veštine komunikacije u interakcijama sa klijentima, rešavanje problema, upotreba instrumenta za procenu rizika i potreba klijenta, planiranje individualnog tretmana, odgovarajući tretmani i resursi zajednice.²⁸

U skladu sa navedenim planom, Nacionalni institut za korekcije SAD (National Institute of Corrections)²⁹ sintetizovao je rezultate istraživanja o efikasnim praksama u oblasti rada sa prestupnicima u zajednici i izradio strategiju za sprovođenje efikasnih intervencija koja se zasniva na principima RNR:

1. Proceniti aktuarski rizik/potrebe – procenjivanje prestupnika na pouzdan i valjan način je preduslov za efektivan menadžment (nadzor ili tretman) prestupnika. Procene prestupnika su najsigurnije kada je osoblje obučeno za korišćenje instrumenta za procenu koji se fokusiraju na dinamične i statične faktore koji profilisu kriminogene potrebe.
2. Poboľšati unutrašnju motivaciju prestupnika – osoblje treba da se odnosi prema prestupnicima na senzitivn i konstruktivan način kako bi u njima poboľšali unutrašnju motivaciju. Motivacija za promenom je dinamična i verovatnoća da promena nastane pod jakim je uticajem interpersonalnih interakcija između prestupnika i službenika koji sprovode tretman. Osećanja ambivalentnosti, koja obično prate promene, mogu se istražiti kroz motivacioni intervju. Istraživanja pokazuju da tehnike motivacionog intervjua, pre nego taktika ubeđivanja, efikasno povećavaju motivaciju za pokretanje i održavanje promena ponašanja.
3. Ciljane intervencije treba da se zasnivaju na: a. Principu rizika: Prioritet na resurse za nadzor i tretman prestupnika sa visokim rizikom; b. Principu potreba: Ciljanje intervencije na kriminogene potrebe; c. Principu odgovornosti: intervencije treba da odgovaraju temperamentu, stilu učenja, motivaciji, kulturi i rodu prestupnika; d. Doziranje: Struktura 40–70% visokorizičnih prestupnika u roku 3–9 meseci (strateško doziranje resursa po šemi: tokom prvih 3–9 meseci nadzora visokorizičnih prestupnika 40–70% njihovog slobodnog vremena treba da bude jasno ispunjeno obeleženom rutinom i odgovarajućim uslugama kao npr. pomoć u zapošljavanju, obrazovanje,

²⁸ Jill Viglione, "Street-level decision making: Acceptability, feasibility and use of evidence-based practices in adult probatio", *Criminal Justice and Behavior*, 2017, vol. 44, no. 10, pp. 1356–1381.

²⁹ "Implementing evidence-based practice in community corrections: the principles of effective intervention", National Institute of Corrections, U.S. Department of Justice (2004). Available from: <https://nicic.gov/implementing-evidence-based-practice-community-corrections-principles-effective-intervention> (Accessed 7 August 2018).

- lečenje i sl.); e. Tretman: Integracija tretmana u ukupno trajanje sankcije. Realizacija ciljanih i pravovremenih intervencija tokom tretmana dovešće do dugoročnih benefita prema zajednici, žrtvi i prestupniku.
4. Primena kognitivno-bihevioralnih metoda za promenu ponašanja – probaciono osoblje mora razumeti antisocijalno razmišljanje, socijalno učenje i usvojiti komunikacione veštine za transfer prosocijalnog ponašanja.
 5. Prioritet na pozitivnom ojačavanju – kada uče nove veštine i prihvataju promene u stavovima i ponašanju ljudi bolje reaguju i održavaju naučena ponašanja duže vreme, primenom metode „šargarepe” a ne „štapa”.
 6. Kontinuirano uključivanje podrške iz neposrednog okruženja prestupnika – istraživanja pokazuju da mnoge uspešne intervencije koje se primenjuju prema visokorizičnim prestupnicima aktivno uključuju članove porodice, supružnike i druge bliske osobe za pozitivno ojačanje željenog novog ponašanja prestupnika.
 7. Merenje relevantnih procesa / prakse – precizna i detaljna dokumentacija o slučaju, zajedno sa validnim mehanizmom za merenje ishoda, predstavlja osnovu za praksu zasnovanu na dokazima.
 8. Obezbediti povratne informacije o merenju – razmena informacija o napretku sa prestupnicima u cilju povećanja njihove motivacije i uspešnosti tretmana. Redovne revizije slučajeva sa fokusom na unapređenje ishoda tretmana čine da osoblje bude fokusirano na krajnji cilj a to je smanjenje recidivizma kroz primenu principa prakse zasnovane na dokazima.

Navedeni principi trebaju biti operacionalizovani na tri nivoa: na individualnom nivou za svakog prestupnika pod nadzorom, na nivou pojedinačnih agencija za nadzor i na nivou nacionalnog sistema sprovođenja sankcija u zajednici. Ovaj trend rezultira i promenom organizacione kulture unutar agencija za nadzor u zajednici u SAD u smislu udaljavanja od strategije upravljanja predmetima i prihvatanje rehabilitacione strategije koja naglašava promene u ponašanju prestupnika a osoblje zaduženo za nadzor preuzima ulogu agenta promena. Navedene promene u organizacionoj kulturi agencija za nadzor posledica su prihvatanja principa evropske prakse koja se zasniva na orijentaciji ka socijalnom radu i prevenciji recidiva kroz promene u ponašanju prestupnika.³⁰

Praksa agencija za nadzor sankcija i mera u zajednici u evropskim zemljama razlikuje se od američke prakse prvenstveno u orijentaciji ka socijalnom

³⁰ Jill Viglione, “A multi-level examination of organizational context on adult probation officer attitudes toward evidence-based practice”, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2018, vol. 62, no. 5, pp. 1331–1356.

radu i rehabilitacionoj ulozi na postizanju promena u ponašanju prestupnika.³¹ Strategija američkih agencija za nadzor prestupnika u zajednici orijentisana je na menadžment-upravljanje visokorizičnim prestupnicima, sa naglaskom na kontroli, što je odlika nove penologije koja zagovara upravljanje rizikom.

Kao i američka praksa, i evropska probaciona pravila upućuju na načelo aktuarske procene rizika i potreba u svakom pojedinačnom slučaju, što podrazumeva procenu rizika od ponavljanja krivičnog dela, rizika od štete za javnost, za probaciono osoblje, rizika od samopovređivanja i drugih aspekata ugroženosti. Još jedan zahtev koji se traži od procene je da odredi koja će intervencija biti relevantna i najdostupnija u svakom konkretnom slučaju. Izbor adekvatne intervencije treba da podrazumeva saradnju počinioaca i uzima u obzir njegove lične karakteristike, snage i veštine, kao i podršku iz neposrednog okruženja. Procena bi trebalo da bude rezultat rasprave i istraživanja između probacionog radnika i učinioca krivičnog dela.

Nakon obavljene procene izrađuje se plan aktivnosti koji određuje šta treba učiniti u vezi identifikovanih problema. Planom se određuju specifične intervencije koje će uslediti, kao i ciljevi koji moraju biti specifični i merljivi, takođe moraju biti dostižni u periodu nadzora koji je najčešće određen vremenskim trajanjem sankcije ili mere. Sastavni deo plana je i način procene ishoda preduzetih intervencija.

Intervencije su strukturisani i planirani delovi rada sa učiniocima i najčešće se odnose na društvenu i porodičnu podršku kroz planove za obrazovanje, zapošljavanje i sl. ili na programe o kriminalnom ponašanju zasnovane na kognitivno-bihejvioralnim metodama u cilju promena u ponašanju i stavovima učinioca. Probaciono osoblje mora pripremiti učinioce krivičnih dela za intervencije u kojima će učestvovati na način da poboljšaju njihovu motivaciju kako bi prihvatili intervenciju i postigli željeni cilj. Probacioni rad sa učiniocima završava se procenom postignutog napretka u svakom pojedinačnom slučaju što, osim osnova za izveštavanje nadležnih pravosudnih organa, služi i za procenu preduzetih intervencija u cilju njihove revizije i poboljšanja kvaliteta.

Probaciona pravila ističu stav da praksa mora biti osetljiva na rezultate istraživanja, a istraživanja pokazuju da, gde procena može spojiti program intervencija s karakteristikama učinioca, smanjenje stope recidiva može se postići u merljivom broju slučajeva.

Očigledne su sličnosti ili, možemo reći, gotovo istovetni principi primene prakse zasnovane na dokazima na evropskom i severnoameričkom kontinentu. Evropsku probacionu praksu primarno oblikuje praksa skandinavskih

³¹ Jill Viglione, "Street-level decision making: Acceptability, feasibility, and use of evidence-based practices in adult probatio", *Criminal Justice and Behavior*, 2017, vol. 44, no. 10, pp. 1356–1381.

zemalja, gde se i pojavila ideja probacionog rada, pre više od sto pedeset godina, uporedo sa istim iskustvima na severnoameričkom kontinentu koja se smatra utemeljivačem ove delatnosti.

U našoj zemlji sprovođenje sankcija i mera u zajednici uspostavljeno je krajem 2008. godine. Implementacija sistema izvršenja vanzavodskih sankcija i mera u RS tekla je u više faza kroz međunarodne projekte i podršku eksperata probacionih službi skandinavskih zemalja. Jedna od faza u uspostavljanju sistema izvršenja vanzavodskih sankcija bila je i obuka službenika koji sada sprovode nadzor nad izvršenje sankcija i mera u zajednici. Postupak i metodologija profesionalnog rada osoblja usklađena je sa Probacionim pravilima EU, primenjuju se principi RNR modela i prakse zasnovane na dokazima.

Naučne studije o iskustvima profesionalnog rada na izvršenju sankcija i mera u zajednici u našoj zemlji još uvek su malobrojne i zasnivaju se na teorijskim razmatranjima primene sankcija i mera alternativnih institucionalnom tretmanu.³² U skladu sa principima prakse zasnovane na dokazima očekujemo da će u narednom periodu više pažnje biti posvećeno neposrednom istraživanju prakse.

ZAKLJUČAK

Praksa zasnovana na dokazima je globalno prihvaćen metodski pristup u radu sa prestupnicima, posebno na sprovođenju sankcija i mera u zajednici. Njenu bazu čine principi rizik-potreba-responzivnost modela koji se zasniva na restorativnom pristupu, humane i na naučnim dokazima zasnovane rehabilitacije prestupnika. Primena prakse zasnovane na dokazima u radu sa prestupnicima u zajednici ima „iskustvo” od dvadesetak godina, za sada ima podršku kreatora politika, dosta toga je urađeno na njenoj implementaciji, ali kao što Viglione³³ navodi, implementacija EBP-a u velikoj meri „pada” na radnike

³² Zoran Ilić, „Zaštitni nadzor uslovno osuđenih lica – alternativa koja obećava”, *Prevenција i tretman poremećaja ponašanja – FASPER zbornik radova*, 2010, str. 217–238; Zoran Ilić, Marija Maljković „Probacija – tretman u zajednici”, *Kriminal, državna reakcija i harmonizacija sa evropskim standardima*, 2013, str. 285–296; Marija Maljković i Zoran Ilić, „Rad poverenika u Republici Srbiji – kontrola i nadzor i/ili pomoć i podrška”, *Kriminal, državna reakcija i harmonizacija sa evropskim standardima*, 2013, str. 307–315; Zoran Stevanović, „Ostvarenje ideje o izgradnji probacijskog sistema u Srbiji”, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, 2012, vol. 50, no. 3, str. 87–102; Danica Vasiljević-Prodanović, „Elektronski nadzor: kontrola i prevencija prestupništva”. U: Vesna Žunić-Pavlović, Marina Kovačević-Lepojević (ur.), *Prevenција i tretman poremećaja ponašanja*, FASPER, 2010, Beograd, str. 239–256.

³³ Jill Viglione, “Street-level decision making: Acceptability, feasibility, and use of evidence-based practices in adult probatio”, *Criminal Justice and Behavior*, 2017, vol. 44, no. 10, pp. 1356–1381.

probacije iz prve linije (street-level workers). Radnici iz „prve linije” su ti koji direktno primenjuju i prilagođavaju promene u politici i praksi, na taj način što ih uključuju u radne rutine i odluke i korisnost efekata EBP-a upravo zavisi od toga. Način na koji radnici prve linije donose odluke imaju praktične posledice na implementaciju EBP-a jer mogu limitirati verodostojnost modela ili ugroziti delotvornost prakse. Viglione takođe konstatuje da se većina istraživanja, koja ispituju implementaciju EBP-a, fokusira na ishode a ne na procese.

Istraživanjem „crne kutije” supervizije u zajednici, Bonta sa saradnicima³⁴ skreće pažnju na značaj ali i nepoznavanje toga šta se dešava „iza zatvorenih vrata” probacionih agencija u komunikaciji „jedan-na-jedan” probacioni radnik-prestupnik. U kojoj meri probacioni radnici zaista primenjuju principe RNR modela u praksi?

Preusmeravanje fokusa sa metaanaliza i teorijskih razmatranja na „realni svet”³⁵ skrenula je pažnju istraživača tako da je u poslednjih desetak godina „crna kutija” bila predmet većeg broja empirijskih studija i dalje intrigira politiku i praksu supervizije u zajednici. Ova tema će biti predmet naših interesovanja u daljem radu.

BIBLIOGRAFIJA

- [1] Andrews Donald A. and Bonta James, “Rehabilitating criminal justice policy and practice”, *Psychology, Public Policy and Law*, 2010, vol. 16, no. 1, pp. 39–55.
- [2] Andrews Donald A., Bonta James and Wormith Stephen, “The recent past and near future of risk and/or need assessment”, *Crime & Delinquency*, 2006, vol. 52, no. 1, pp. 7–27.
- [3] Andrews Donald A. and Dowden Craig, “The risk-need-responsivity model of assessment and human service in prevention and corrections: crime-prevention jurisprudence”, *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 2007, vol. 49, no. 4, pp. 439–464.
- [4] Andrews Donald A., Zinger Ivan, Hoge Robert, Bonta James, Gendreau Paul and Cullen Francis, “Does correctional treatment work – A clinically relevant and psychologically informed meta-analysis”, *Criminology*, 1990, vol. 28, no. 3, pp. 369–404.

³⁴ James Bonta, Tanya Ruge, Terri-Lynne Scot, Guy Bourgon and Anie Yesine, “Exploring the black box of community supervision”, *Journal of Offender Rehabilitation*, 2008, vol. 47, no. 3, pp. 248–270.

³⁵ Guy Bourgon, James Bonta, Tanya Ruge, Terri-Lynne Scott and Annie Yessine, “Program design, implementation, and evaluation in ‘Real World’ community supervision”, *Federal Probation*, 2010, vol. 74, no. 1, pp. 2–15.

- [5] Bourgon Guy, Bonta James, Rugge Tanya, Scott Terri-Lynne and Yessine Annie, "Program design, implementation, and evaluation in 'Real World' community supervision", *Federal Probation*, 2010, vol. 74, no. 1, pp. 1–20.
- [6] Bonta James, Rugge Tanya, Scott Terri-Lynne, Bourgon Guy and Yessine Annie, "Exploring the black box of community supervision", *Journal of Offender Rehabilitation*, 2008, vol. 47, no. 3, pp. 248–270.
- [7] Chadwick Nick, Dewolf Angela and Serin Ralph, "Effectively training community supervision officers a meta-analytic review of the impact on offender outcome", *Criminal Justice and Behavior*, 2015, vol. 42, no. 10, pp. 977–989.
- [8] Dowden Craig and Andrews D. A., "The importance of staff practice in delivering effective correctional treatment: A meta-analytic review of core correctional practice", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2004, vol. 48, no. 2, pp. 203–214.
- [9] "Evidence-based practices in the criminal justice system", US Department of Justice, National Institute of Corrections (2013), p. 3. Available from: <https://info.nicic.gov/nicrp/system/files/026917.pdf>, (Accessed 2 August 2018).
- [10] Haas Stephen and Spence Douglas, "Use of core correctional practice and inmate preparedness for release", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2017, vol. 61, no. 13, pp. 1455–1478.
- [11] "Implementing evidence – based practice in community corrections: The principles of effective intervention", National Institute of Corrections, U.S. Department of Justice (2004). Available from: <https://nicic.gov/implementing-evidence-based-practice-community-corrections-principles-effective-intervention> (Accessed 7 August 2018).
- [12] Labrecque Ryan, Schweitzer Myrinda and Smith Paula, "Probation and parole officer adherence to the core correctional practices: An evaluation of 755 offender-officer interactions", *Advancing Practice University of Cincinnati*, 2013. Available from: https://www.researchgate.net/publication/305005464_Probation_and_parole_officer_adherence_to_the_core_correctional_practices_An_evaluation_of_755_offender-officer_interactions (Accessed 7 August 2018).
- [13] Paparozzi Mario and Gendreau Paul, "An intensive supervision program that worked: service delivery, professional orientation, and organizational supportiveness", *The Prison Journal*, 2005, vol. 85, no. 4, pp. 445–466.
- [14] Raynor Peter, "Evidence-based probation and its critics", *The Journal of Community and Criminal Justice*, 2003, vol. 50, no. 4, pp. 334–345.
- [15] Robert Martinson, "What Works? – Questions and answers about prison reform", *The Public Interest*, 1974, pp. 22–54.
- [16] "Recommendation CM/Rec (2017) 3 on the European Rules on community sanctions and measures". Available from: <https://rm.coe.int/168070c09b/> (Accessed 7 August 2018).

- [17] Standardna minimalna pravila UN za mere alternativne institucionalnom tretmanu – Tokijska pravila. Dostupno preko: http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/de-caipolicija.nsf/6%20Tokijska%20pravila.pdf, (pristupljeno 12. 08. 2018).
- [18] Sackett David, Straus Sharon, Richardson Scott, Rosenberg William & Haynes Brian (2000), Evidence based medicine: How to practice and teach EBM (2nd ed.), New York: Churchill-Livingstone. In: Bruce Thyer, "What is evidence-based practice?", *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 2004, vol. 4, no. 2, pp. 167–176.
- [19] Viglione Jill, "Street – level decision making: Acceptability, feasibility, and use of evidence-based practices in adult probation", *Criminal Justice and Behavior*, 2017, vol. 44, no. 10, pp. 1356 –1381.
- [20] Viglione Jill, "A multi-level examination of organizational context on adult probation officer attitudes toward evidence-based practice", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2018, vol. 62, no. 5, pp. 1331–1356.
- [21] Viglione Jill, Blasko Brandy and Taxman Faye, "Organizational factors and probation officer use of evidence-based practices: A multilevel examination", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2018, vol. 62, no. 6, pp. 1648–1667.
- [22] Walters Scott, Clark Michael, Gingerich Ray and Meltze Melissa, *A Guide for Probation and Parole Offenders to Change*, U.S. Department of Justice National Institute of Corrections, Washington (2007). Available from: https://www.researchgate.net/publication/235792601_Motivating_Offenders_to_Change_A_Guide_for_Probation_and_Parole, (Accessed 12 August 2018), p. 4.

Danijela Ristić
Miroslav Brkić

APPLICATION OF EVIDENCE-BASED PRACTICE IN THE IMPLEMENTATION OF SANCTIONS AND MEASURES TO OFFENDERS IN THE COMMUNITY

Abstract

Evidence-based practice is a current trend in almost all areas of humane services, a consequence of scientific and technological development during the second half of the 20th century with the need and possibilities of connecting and exploiting resources from various fields of social activity, with the aim of having a more humane and effective approach to solving human problems and needs. Evidence-based practice in dealing with offenders is a set of components and characteristics of a rehabilitation program that reduces the rate of recidivism when effectively incorporated into the field of change in criminal behaviour and attitudes. In dealing with offenders, evidence-based

practice includes a validated risk and criminogenic needs assessment, motivational interviews and cognitive-behavioural programs. These elements are covered by the principles of the Risk-Need-Responsivity (RNR) model, which is a theoretical and empirical approach to work with juvenile and adult offenders, in particular on implementing community sanctions and measures. The model also includes the development of validated risk assessment tools and principles of evidence-based practice of rehabilitation treatment providers.

Key words:

evidence-based practice, community sanctions and measures, RNR model, offender, rehabilitation, probation.